

Introitus:

„Jedni druhých břemena neste a tak plňte zákon Kristův.“ (Dopis Galatským 6:2)

Čtení ze Staré smlouvy:

Běda mi pro mou těžkou ránu, jsem proboden, raněn. Řekl jsem: Je to nemoc, kterou musím snášet. 20 Můj stan je zpusťošen a všechna má stanová lana zpřetrhána. Moji synové ode mne odešli, nejsou tu. Není tu nikdo, kdo by ještě postavil můj stan a napjal mé stanové houně. 21 **Pastýři jsou tupí, nedotazují se Hospodina. Nejsou prozíraví, všechna jejich stáda jsou rozprášena.** 22 Slyš, zpráva! Hle, přichází: „Velké dunění ze severní země učiní z judských měst zpusťošený kraj, domov šakalů.“ 23 Je mi známo, Hospodine, že cesta nezávisí na člověku ani jistota kroku na tom, kdo jde. 24 Potrestej mě, Hospodine, podle práva, ale ne ve hněvu, abys mě nezničil. 25 Vylej svoje rozhořčení na pronárody, jež neznají se k tobě, na čeledi, které nevývají tvoje jméno, vždyť pozřely Jákoba, pozřely ho zcela, zpusťošily jeho nivy. (Jeremjášovo proroctví 10:19-24)

Čtení z evangelia:

1 Svým učedníkům řekl: „Byl jeden bohatý člověk a ten měl správce, kterého obvinili, že špatně hospodaří s jeho majetkem. 2 Zavolal ho a řekl mu: ‚Čeho ses to dopustil? Slož účty ze svého správcovství, protože dále nemůžeš být správcem.‘ 3 Správce si řekl: ‚Co budu dělat, když mne můj pán zbavuje správcovství? Na práci nejsem, žebrat se stydím. 4 Vím, co udělám, aby mne někde přijali do domu, až budu zbaven správcovství!‘ 5 Zavolal si dlužníky svého pána jednoho po druhém a řekl prvnímu: ‚Kolik jsi dlužen mému pánovi?‘ On řekl: ‚Sto věder oleje.‘ 6 Řekl mu: ‚Tu je tvůj úpis; rychle sedni a napiš nový na padesát.‘ 7 Pak řekl druhému: ‚A kolik jsi dlužen ty?‘ Odpověděl: ‚Sto měr obilí.‘ Řekl mu: ‚Tu je tvůj úpis; napiš osmdesát.‘ 8 Pán pochválil toho nepoctivého správce, že jednal prozíravě. **Vždyť synové tohoto světa jsou vůči sobě navzájem prozíravější než synové světla.** 9 Já vám pravím: I nespravedlivým mamonem si můžete získat přátele; až majetek pomine, budete přijati do věčných příbytků. 10 Kdo je věrný v nejmenší věci, je věrný také ve velké; kdo je v nejmenší věci nepoctivý, je nepoctivý i ve velké. 11 Jestliže jste nespravovali věrně ani nespravedlivý majetek, kdo vám svěří to pravé bohatství? 12 Jestliže jste nebyli věrni v tom, co vám nepatří, kdo vám dá, co vám právem patří? 13 Žádný sluha nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět, a druhého milovat, k jednomu se přidá, a druhým pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i majetku.“ 14 Toto vše slyšeli farizeové, kteří měli rádi peníze, a posmívali se mu. 15 Řekl jim: „Vy před lidmi vystupujete jako spravedliví, ale Bůh zná vaše srdce: neboť co lidé cení vysoko, je před Bohem ohavnost. (Lukášovo evangelium 16:1-15)

Ježíšova prozíravost

Přečtete-li si dnešní noviny, najdete zaručeně nějakou zprávu o zpronevěře.¹ Ať domnělé či skutečně prokázané zpronevěře majetku a peněz. Peníze a majetek, budme bez iluzí, si o to říkají. Ježíšovo trojí hodnocení (16:9, 11 a 13) “mamon nepravosti”² je dostatečně ostré. Pokud penězi a vlastnictvím hmotných věcí člověk žije, majetek jej dělá zanedlouho závislým.

Ježíš asi taky četl pravidelně nějaký Jerusalem Post a v něm soudničku o muži, který nakradl co mohl. Jenže Ježíš četl a poslouchal jinak. Hned mu u toho naskakovaly dovětky. Tak převyprávěl příběh, který musel psát nějaký redaktor Čapek, protože ten příběh měl docela vtip. Byl majitel a pak jeho správce. Správce zřejmě kradl. Okradený majitel jej ale nedal sebrat okamžitě. Chtěl, aby správce „vydal počet“ a předal účetnictví. Tak majitel nezapečetil kancelář. Správce, když viděl, že má namále, udělal svému pánu ještě solidní zářez. Odepsal z pohledávek svého pána ve prospěch dodavatelů oleje a obilí slušnou částku. Zfalšoval dlužní úpisy a majetek (na naše peníze v ceně nejméně tří miliónů) zmizel ze světa. Nekradl skutečné peníze, jen zkrátil dluhy. Říká se tomu *odklonil* nebo *přesměroval*. Nezačal vybírat pánovy pokladnice, necpal si peníze do slamníků a neskládal ve stodole na hambalky; nic z toho. Jen zkrátil dluh, který by po jeho odchodu mohl Pán vymáhat.³ A hlavně, udělal to ve prospěch lidí, kteří se mu mohli odvděčit, až přijde z vězení. Uplácel je cizími penězi. Zatížil tak už podruhé zcela bezohledně svého pána a jeho potomky.⁴ Snad si myslel, že jeho pán je tak hloupý, nevzdělaný a neschopný. Nechal mne krást doteď. Tak já ještě přitlačím!

Pán na to přišel. Dá se tušit, že zloděj byl potrestán, dlužní úpisy zase přepsány na původní hodnoty. To už ale Pán Ježíš nevypráví, končí tím, že postižený majitel statku zloděje pochválil za prozíravou mazanost, se kterou se chtěl zabezpečit pro budoucnost. Mazaná násobná krádež se ale nepovedla. Zbude mu to, čeho se bál a před čím se styděl. Bude kopat nebo bude žebrot.

Je ještě jeden způsob, jakým tento text vyložit. Předkládají jej židovští komentátoři evangelií,⁵ kteří říkají, že nepoctivý správce začal ve chvíli, kdy se dozvěděl o svém

¹ Zrovna běží v ČT norský film Mamon <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11356124640-mamon/216381480790001-obet/> (do 14.7.2017 první a druhý díl)

² Mamon, aramejské slovo (Ježíš jej nechal v lidově srozumitelné verzi, která zůstala až dodnes) a má řecký přívlastek *adikias*, což známe ze slov *adiktologie* - nauka o závislostech a místo jejich léčby.

³ Vzpomeňte, jak se Václav Klaus dušoval, že Sovětskému svazu po roce 1989 nepůjčoval skutečné peníze, jen zvětšil dluhy - krásný příklad! https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/podcast-vinohradska-12-zeman-klaus-dluh-sssr-rusko_2105310600_bar

⁴ To je jako zvyšovat důchody bez důchodové reformy, bez toho, abychom řekli, kde na to budeme brát...

⁵ Viz: Jewish Annotated New Testament, Ed. Amy-Jill Levine, Marc Zvi Brettler, Oxford University Press 2011, p. 134

odvolání, mazat úroky, které u židovských dluhů neměly co dělat.⁶ Ovšemže je před tím on sám vyměřil a vyžadoval! Teď se ale tvářil zbožně, dal by i na modlení. A proto dával hospodaření podle pravidel majitele statku do formálního pořádku. Dělal jen to, co mu mohlo pomoci, když přijde jeho propuštění z práce. A pak, podle stejných vykladačů, ten Pán, který tento krok uplácení ocenil jako prozíravý (16:8), nebyl onen majitel, bohatý muž. Ale byl to někdo, do zastupoval autoritu vyšší. Jakýsi soudce, který měl bdít nad Božími zákony. Pro tyto úkony formální zbožnosti by byl schopen omlouvat původní krádež a chválit prozíravost.

Podle verze výkladu: Tato autorita či Pán Ježíš pak příběh končí slovy: „**Neboť synové tohoto věku jsou vůči svému pokolení rozumnější (prozíravější) než synové světla.**“ (16:8) Ježíš ocenil mazanost, skoro se rozum vzpírá říkat: „prozíravost zloděje“ a dost možná v tuto chvíli ocenil i bohatého majitele, že na celou podivnou transakci prozíravě přišel a velkoryse ji zvládl. A tato prozíravost Ježíšovi u těch, kteří jdou za ním a kteří jej poslouchají, prostě u synů světla chyběla. Pravděpodobně mu chyběla i u tehdejšího Izraele, zvláště u těch zbožných.⁷

Tady je místo pro připomenutí toho textu z Jeremjáše, kde jsou neprozíraví dokonce i pastýři, jsou tupí a nevnímají nebezpečí pohromy babylónského zajetí. Nedo-tazují se Hospodina a nehledají východiska. To je tragická souvislost! Neprozíravého vedení máme dost a dost - od církve až po stát!

Ještě chvílku vydržte práci s textem: Všimněme si, prosím, jaká je souvislost našeho textu: Před ním je příběh marnotratných synů, jeden prožral majetek s děvkami a druhý v úzkostném spoření zhořknul a škulil i sám na sobě. Ani kůzle a ani telátko si s přáteli nedal, aby se poveselil. Ani jeden neuměl využívat majetek, oba na něm byli závislí a oba dva mamon ničil (15:11-32). Nejednali prozíravě! A po tom našem textu jsou zmíněni farizeové, kteří měli rádi peníze (16:14) a chvílku nato také příběh o Lazarovi a boháčovi. Příběh o slepotě k lidským hodnotám a zaslepenosti majetkem a životní úrovni (16:19-31). Zkrátka, o nedostatku prozíravosti. Ježíšova řeč má tedy nezanedbatelnou souvislost.

A teď konečně: Můžeme si položit otázku, jak jsme na tom?⁸ Co pro nás představuje majetek? Co s námi dělá nedostatek? A jak se k tomu extra pomíjivému a špi-navému světu mamonu stavíme. S rozšířenýma očima touhou a chtivostí či s prozí-ravostí. Potkávám křesťany, kteří se chorobně se podceňují s přesvědčením, že si přece nemůžou říct plnou cenu. Jak si umíme říci o peníze, které nám patří za práci?! Nežebáme jen? Jak vykazujeme hospodaření, jak si hlídáme smlouvy a jak dovedeme přijímat, platit daně či vyžadovat platby?

⁶ Viz: Exodus 22:24n, Leviticus 25:36-37, Deuteronomium 23:19, Žalm 15:5

⁷ Synové světla byli eseji, alespoň si tak říkali

⁸ Ještě jednou z knihy Přísloví 10:2-5: **“Ničemně získané poklady neprospějí, ale spravedlnost vysvobodí od smrti. Hospodin nenechá hladovět spravedlivého, ale maří choutky ničemů. Nedbalá ruka způsobuje chudobu, avšak ruka pilných získává bohatství. Rozumný syn v létě sklízí, ale syn, který zaspí žeň, jedná hanebně.”**

Jasně, řeknou jiní: Všechno určuje trh - Jak si můžu říct, tak si řeknu - tak to mohou udělat jen bez prozíravosti, protože jejich vyhnanou cenu platí člověk, kterého mohou potřebovat. Máme dost posedlíků halířem, co platí faktury v původní ceně až po druhé upomínce.

Náš svět je únavný a nepříjemný. Je v něm hodně lidí, kteří neodhadnou nic. Tetelí se za peníze navíc ke svému důchodu a nemyslí na vykradené rozpočty. A postižení? Není, kdo by se za ně postavil. A když pak zjistíme, jak na tom jsme, jak se domáháme nápravy? Se vztekem, který zúží zorničky a nešetří tvrdými slovy?! A nebo s důstojností, která laskavě spočítá cenu své práce a také sazbu trestu pro zloděje a bez omlouvání ji vysadí. Čím více o tom všem budu mluvit, tím dříve budete chtít, abych skončil.

Moc dobře s mamonem nepravosti hospodařit neumíme.⁹

Vzpomínám na léčebnu, kde jsem sloužil. Olivova dětská léčebna, kterou Alois Oliva postavil pro chudé děti byla původně vychovatelnou pro nevzdělatelné děti s lesy a loukami. V mé době jsme pobytově léčili respirační dětské choroby a dětskou obezitu. Sháněli jsme tehdy hlavního kuchaře, bylo to v novinách a na všech serverech s inzeráty. Řediteli tehdy zavolal muž, který nic moc nevysvětloval, ale do telefonu prohlásil: „Zítra budu v Praze, musíme se vidět.“ Přijel starší snědý pán v košili s manžetovými knoflíky, na stůl položil rozinky, které jsem ještě nikdy neviděl, karamel, který je nikdy nechutnal a datle, jaké jsem neznal a řekl: „Potřebuji u vás pracovat. Vy mně tu potřebujete!“ Kuchař z české ambasády v jedné arabské zemi. Starší muž, stavěl si poblíž Prahy dům na stáří a potřeboval při tom něco dělat. „Peníze? Ale jděte, mne byste nezaplatili!“ V pondělí byl v kuchyni. A to první, co se za něj udělalo, byl generální úklid. Za čtrnáct dní byla konference, tak udělal raut, jaký jsme ještě neviděli. A za stejné ceny, jako před tím! Ale ta kvalita! Byl to prozíravý muž.

Na okraj ještě připomenu příběh z další léčebny, kde jsem sloužil ve správní radě. Měli jsme možnost školit pracovníky a spravovali jsme grant více než dvou miliónů na vzdělávání. Zprostředkovali jsme za něj sestřičkám a lékařům vyšší odbornost. V týmu, který spravoval grant, jsme občas řešili otázky, které přinesl život. Sestřička absolvovala drahé vzdělávání a byla certifikována. Nicméně nám oznámila odchod. Směřovala do Německa. Hlavní sestra věděla, že investice do této sestry byla dobrá a pomůže jí v dalším životě. Jen ona hlavní sestra věděla o její vážné chorobě, která se zatím neprojevovala: A byla ráda, že si díky certifikátu v Německu vydělá. Co kdyby náhodou zůstala na vozíčku. Hlavní sestra byla prozíravá. A já to rád schvaloval. S takovou péčí o zaměstnance si hlavní sestra dovedla vždy sehnat další!

⁹ Viz 1. dopis do Tesaloniky 5:5n: „**Neboť vy všichni jste synové světla a synové dne. Nepatříme noci ani tmě. Proto tedy nespíme jako ti ostatní, nýbrž budme bdělí a střizliví.**“

Ježíš tady nemá pozitivnější příklad - než zloděje! Ale nemíní skončit s příběhem o prozíravých loupežnících a prozíravých majitelích. Jako vždycky, dává nám i světu šanci: Těžký svět udělá ještě těžší, prohloubí všechny výzvy, ale dá i sílu je naplnit. Tedy: „**Učiňte si přátele z mamonu nepravosti, aby vás, až pomine, přijali do věčných stanů.**“ (16:9) Nikoli přátelit se s mamonem. Ale: I nespravedlivým, krizovým, návykovým mamonem se dají získat přátelé. K tomu má mamon sloužit, věřte tomu!

Slovo na cestu podle starocírkevních perikop mluví o závislosti, modlářství, ale také o naději pro ty, kteří přijmou výzvu:

„Chtěl bych vám připomenout, bratří, že naši praotcové byli všichni pod oblakovým sloupem, všichni prošli mořem, všichni byli křtem v oblaku a moři spojeni s Mojžíšem, všichni jedli týž duchovní pokrm a pili týž duchovní nápoj; pili totiž z duchovní skály, která je doprovázela, a tou skálou byl Kristus.

A přece se většina z nich Bohu nelíbila; vždyť ‚poušť byla poseta jejich těly‘. To vše se stalo nám na výstrahu, abychom nezatoužili po zlém jako oni. A také nebudte modláři jako někteří z nich, jak je psáno: ‚Usadil se lid, aby jedl a pil, a potom povstali k tancům.‘ Ani se neoddávejme smilstvu jako někteří z nich, a padlo jich za jeden den třiadvacet tisíc. A také nechtějme zkoušet Pána, jako to dělali někteří z nich, a hynuli od hadího uštknutí, ani nereptejte jako někteří z nich, a byli zahubeni Zhoubcem.

To, co se jim stalo, je výstražný obraz a bylo to napsáno k napomenutí nám, které zastihl přelom věků. A proto ten, kdo si myslí, že stojí, ať si dá pozor, aby nepadl. Nepotkala vás zkouška nad lidské síly. Bůh je věrný: nedopustí, abyste byli podrobeni zkoušce, kterou byste nemohli vydržet, nýbrž se zkouškou vám připraví i východisko a dá vám sílu, abyste mohli obstát.“

1. dopis Korintským 10:1-13